

UČEBNICE EKUMENIKY

Pavel Filipi, Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 1996, 198 stran, doporučená cena 119 Kč.

Představit křesťanstvo v jeho různých církevních formách je úkolem nejnovější knihy Pavla Filipiho. Nejde však jen o pouhý deskriptivní výčet, k němuž by mohl navádět skromně formulovaný podtitul, nýbrž celá práce je vedena zřetelem ekumenickým. Z jasně formulované pozice autora jakožto evangelického teologa (6), se pokouší vystihnout jednotlivé křesťanské útvary **zevnitř**. Ne předně z rozboru a hodnocení učení a základních věroučných článků, ale přihlíží hojně k jejich kultu, formám zbožnosti, k jejich ústavám a institucím, k postojům v oblasti sociálně etické. Tomu odpovídá i zvolená metoda, jež umožní setřídít a probrat téměř nepřehledné a nepřehledné množství křesťanských útvarů a s nimi spojené problematiky. Jedná se o „*kombinaci hlediska historického a genetického*“; základními koordinátami jsou časová osa, na které jednotlivé křesťanské útvary vznikaly a kontinuita motivů, které k jejich vzniku vedly (7n.).

Vlastní stať je rozdělena do pěti, nestejně velkých kapitol. První — *Problematika jednoty v církvi prvních staletí* — rozptyluje na jedné straně falešné představy o spíše uniformní jednotě raného křesťanství, na druhé straně podtrhuje vzájemnost jednotlivých společenství. Líčí projevy jednoty i úsilí o jednotu a končí prvními velkými schizmaty.

Druhá kapitola pojednává *východní (pravoslavné) křesťanství* (19), třetí *starobylé východní církve* (45), čtvrtá

katolicismus (59), a poslední velká kapitola *protestantismus* (111). Oddíly jsou pokud možno řazeny analogicky, začínají vždy vyličením historického vývoje, pojetím církve a přecházejí ve věrouku, bohoslužbu a sociální ethos.

Pravoslaví vychází z pojetí církve, která je „*původní, primární skutečnost, kterou nelze definovat zvnějšku*“ (25). Vlastním „*srdцем pravoslaví je bohoslužba*“ (32), které platí obzvláštní autorova pozornost (nechybí schematický obrázek ikonostasu s popisem — str. 35), neboť zřetelně zrcadlí podstatu pravoslaví. Závěrečné odstavce jsou věnovány mnišství a pozoruhodnému sepjetí mezi zbožností a sociálním ethosem.

Katolicismus se vykazuje podrobnou organizační výstavbou církve; zde najdeme exkurs o papežství. Velká pozornost je věnována nauce o církvi s jejím členěním na ‚dvojí stav‘. V kapitole o bohoslužbě je důležitý exkurs o liturgické reformě 2. Vatikánského koncilu, stejně jako v kapitole o svátostech exkurs o sporných bodech v eucharistickém učení a praxi. Zbožnost představuje velmi široký fenomén, soustředěnější pozornost věnuje autor uctívání svatých, zejména Marie. Zvláštní kapitolu tvoří pohled katolictví na otázku jednoty církve a ekumenismu.

Široký a mnohotvarý fenomén protestantismu začíná u Valdenské církve, přechází k luterství a kalvinismu, pak kongregacionalismu a církvím vzešlým z radikálního křídla reformace. Podrobnější pozornost je věnována anglika-

nismu a kvakerismu, pietismu a probuzenectví. Století 19. a 20. pak dalo vznik dalším křesťanským útvarům, zástupně zde jmenujme Československou církev husitskou a Českobratrskou církev evangelickou.

V dodatku jsou na necelých šesti stranách zmíněna tři společenství, která se sice prohlašují za dědice autentického křesťanství, ale spíše stojí *na pomezí* (181): Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, Svědkové Jehovovi a Církev sjednocení.

Pohled na obsah knihy napovídá, že se vskutku jedná o učebnici. Tomuto účelu slouží číslování odstavců i podrobný rejstřík. Autor sám myslel především na studenty a studentky teologie, „*ale též na zájemce — studující jiných oborů, v nichž se znalost křesťanských realit může jevit jako vhodná a výhodná (pedagogové, publicisté, historici)*“ (7). Kniha je to však velmi čtivá, nerušená poznámkovým aparátem, vše podstatné, např. důležitá literatura k tématu, je v závorkách v textu. Bohatý katalog případných otázek, kritických připo-

mínek a námitek vůči předložené práci, z nichž mnohé bychom mohli vcelku snadno odpovědět i vyvrátit, nalezne čtenář v recenzi od Pavla Froňka v Teologických textech 2/96, 105n.

Zcela podstatným přínosem knihy je **zpřesnění odborného pojmosloví**. Velmi časté cizojazyčné termíny, bez kterých se dost dobře neobejdeme, jsou převedeny do českého ekvivalentu, resp. české termíny jsou v závorce a proloženy ve svém cizojazyčném ekvivalentu. Jednotná terminologie rozhodně usnadňuje ekumenický dialog. Dalším momentem, který však rovněž překračuje pojem běžné školní učebnice, je nápadně nekonfrontační, avšak věcný tón. I ten se v ekumenickém dialogu musíme učit. Co ještě navíc činí tuto knihu pro nás učebnicí, ba školou ekumeniky, jsou pasáže, v nichž autor vystihuje ekumenický potenciál jednotlivých církevních společenství, jejich přínos a charisma, kterým mohou sloužit druhým a jež u nich smíme hledat a nacházet.

Ladislav Beneš